

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті визначено поняття педагогічної технології та її специфічні властивості. Уточнено суть наукової категорії «інноваційні педагогічні технології». Виділено і схарактеризовано компоненти системи готовності майбутніх учителів до впровадження зазначених технологій у практику роботи загальноосвітньої школи. Теоретично обґрунтовано шляхи формування у студентів цієї готовності під час здійснення професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі.

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, загальноосвітня школа, майбутні вчителі, готовність.

В статье определено понятие педагогической технологии и ее специфические свойства. Уточнена сущность научной категории «инновационные педагогические технологии». Выделены и охарактеризованы компоненты системы готовности будущих учителей к внедрению указанных технологий в практику работы общеобразовательной школы. Теоретически обоснованы пути формирования у студентов этой готовности во время осуществления профессиональной подготовки в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: инновационные педагогические технологии, общеобразовательная школа, будущие учителя, готовность.

The article reveals the notion of pedagogical technique and its specific characteristics and specifies the essence of the scientific category “innovation pedagogical techniques”. The components of future teachers’ readiness system for the implementation of the above mentioned techniques into the practical work of comprehensive school have been specified and characterized in the article. Theoretical justification of the ways of this readiness formation among students in the process of realization of professional training at higher educational establishment has been given.

Key words: innovation pedagogical techniques, comprehensive school, future teachers, readiness.

Постановка проблеми. Підвищення вимог до якості шкільної освіти зумовлює необхідність пошуку нових ефективних засобів навчання учнівської

молоді. У таких умовах особливої актуальності набуває питання озброєння майбутніх учителів знаннями й уміннями, необхідними для активного використання в освітньому процесі школи інноваційних педагогічних технологій.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасній науковій літературі проблемі підготовки вчителів до застосування педагогічних технологій у професійній діяльності приділяється значна увага. Так, філософські аспекти цієї проблеми висвітлено в наукових працях В. Андрущенка, І. Зязюна, С. Клепка, В. Огнев'юка та ін. Психологічні основи підготовки педагогів до інноваційної професійної діяльності розкрито в дослідженнях О. Асмолова, Г. Балла, І. Бежа та інших науковців. Сучасні науково-методичні положення про застосування інноваційних педагогічних технологій в освітніх закладах різного типу визначено в публікаціях В. Безпалька, Н. Волкової, В. Євдокимова, М. Кларіна, І. Прокопенка та ін. Значна увага порушеній проблемі приділялась також такими авторами фундаментальних досліджень у галузі професійної підготовки вчителів, як А. Алексюк, Ю. Бабанський, О. Дубасюк, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, О. Мороз, Н. Ничкало, В. Сластьонін, О. Щербаков та ін. Попри на вагомий внесок сучасних науковців у дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес загальноосвітньої школи, висновки фахівців у цій галузі і результати проведеного нами дослідження дозволяють зробити висновок про недостатню теоретичну і практичну розробленість порушеної проблеми, що підтверджує її актуальність.

Мета статті. Метою статті є висвітлення проблеми підготовки майбутніх учителів до впровадження нових педагогічних технологій в освітній процес загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літературі засвідчує, що технологічний підхід до навчання оформився в 60-х роках ХХ ст., причому його становлення було тісно пов'язане з розвитком теорії програмованого навчання, у якій обґрунтовувалась можливість підвищення ефективності освітнього процесу за допомогою розробки і впровадження спеціальної програми. Реалізація цієї

програми передбачала послідовне надання учням окремих частин інформації і здійснення своєчасного контролю за їхнім засвоєнням.

Як встановлено, сучасні дослідники у своїй праці пропонують кілька сотень різних визначень поняття «педагогічна технологія». Наприклад, цей термін трактується ними як:

- упорядкована сукупність дій, операцій, процедур, що забезпечують досягнення високого результату у змінних умовах навчально-виховного процесу (В. Сластьонін [8]);
- суворе наукове проектування й точне відтворення педагогічних дій, що гарантують їхній успіх (Л. Крившенко, М. Вайдорф-Сисоева [3]);
- побудована на науковій основі система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, що запрограмована в часі і просторі і яка забезпечує досягнення запланованих результатів (Г. Селевко [7]);
- наука про освіту, виховання, навчання, розвиток особистості учня на основі особистісно орієнтованого підходу, використання новітньої педагогічної інформації і комп'ютерної техніки (А. Нісімчук [2]);
- сукупність науково обґрунтованих способів організації педагогічної діяльності (в тому числі й способів і прийомів впливу педагога на себе і вихованців), здійснення яких забезпечує оптимальне розв'язання висунутих завдань (М. Поленова [5]).

У наукових працях визначено також такі основні властивості сучасних педагогічних технологій:

1) *системність* як особлива характеристика множини певним чином організованих компонентів, що передбачає наявність загальної інтегративної якості при збереженні їхніх специфічних властивостей;

2) *науковість*, що вимагає відповідності технології основним положенням і висновкам сучасних педагогічних досліджень;

3) *структурованість*, котра проявляється в наявності певної внутрішньої організації системи (цілі, зміст), системоутворювальних зв'язків елементів

(концепція, методи), визначених способів взаємодії (алгоритм), що забезпечують сталість і надійність педагогічної системи;

4) *керованість*, що передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування педагогічного процесу, варіювання засобів і методів з метою його коригування і адаптації [7, с. 32-35].

Як підкреслює Н. Щуркова, педагогічна технологія має відповідати таким вимогам, як діалогічність, алгоритмичність, мотивованість, гарантованість позитивного результату, можливість її відтворення, тиражування й перенесення в нові умови [4, с. 79].

Чільне місце в системі різноманітних педагогічних технологій посідають інноваційні технології. Важливо відзначити, що слово «інновація» перекладається з латинської мови як «нововведення». До наукового обігу це поняття вперше було введене Ю. Шумпетером, який трактував його як зняття наслідків деякої деструкції.

У сучасних наукових працях пропонуються два основні підходи до розуміння цього поняття: описовий і функціональний. Так, прихильники першого з них ототожнюють інновацію з будь-яким винаходом, нововведенням. Прибічники іншого підходу стверджують, що інновація передбачає передусім наявність деякої вигоди, тому під цим терміном вони розуміють не тільки щось об'єктивно нове, що приносить людині додатку користь, але й те старе, що можна успішно використати для розв'язання принципово нових завдань. Отже, впровадження певної інновації передбачає внесення деяких вагомих змін людиною у стиль мислення, спосіб діяльності, заміни на нові деяких її ключових компонентів: цілей, методів, структури тощо [9, с. 43].

Висловлюючи аналогічні погляди щодо трактування суті інновацій, С. Григор'єва конкретизує, що педагогічна інновація передбачає внесення суттєвих змін в організацію і зміст педагогічного процесу з метою підвищення його ефективності. Причому дослідниця звертає увагу на те, що така інновація завжди включає нове розв'язання актуальної проблеми, а її використання

забезпечує позитивні зміни в рівні розвиненості особистості учнів [1].

Продовжуючи розвивати наведені ідеї, М. Салімова пропонує визначити поняття «інноваційні педагогічні технології» як систему способів і засобів досягнення діагностично поставлених цілей управління педагогічним процесом, під час якого здійснюється суб'єкт-суб'єктна взаємодія, що сприяє самореалізації й самоактуалізації учнів і вчителів [6]. У цілому поділяючи цю позицію, відзначимо, що головною особливістю даних технологій є забезпечення внесення деяких принципових змін в організацію чи зміст педагогічного процесу, які дозволяють забезпечити підвищення його ефективності.

Потреба в оволодінні вчителями інноваційними педагогічними технологіями зумовлює актуальну необхідність у формуванні в майбутніх учителів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику роботи загальноосвітньої школи. На основі аналізу наукової літератури (Л. Виготський, О. Леонтьєв, В. Сластьонін та ін.) зроблено висновок про те, що система цієї готовності являє собою сукупність таких компонентів: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-операційний, рефлексивно-особистісний.

Так, перший із них відображає усвідомлення студентами ролі зазначених технологій у педагогічному процесі загальноосвітнього закладу, розвиненість у них мотивів щодо оволодіння цими технологіями, потреби в постійному вивченні перспективних теоретичних і практичних доробок у галузі виховання, навчання, розвитку учнів і творчого використання цих доробок у своїй педагогічній діяльності. Цей компонент пов'язаний також із сформованістю в майбутніх учителів ціннісних інтересів і настанов, необхідних для успішного впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику роботи загальноосвітньої школи, демонстрації студентами загальної спрямованості на реалізацію педагогічної діяльності на особистісно-творчих засадах, забезпеченні всебічного розвитку кожного школяра на основі врахування його індивідуальних потреб і інтересів.

Другий – когнітивно-операційний – компонент передбачає наявність у

майбутніх учителів знань про суть, специфічні особливості й види інноваційних педагогічних технологій, умінь і навичок ефективного використання цих технологій у своїй професійній діяльності, спроможності відмовитися від готових стереотипів у навчанні й вихованні учнівської молоді, здатності обирати оптимальні для кожної конкретної навчально-виховної ситуації педагогічних засобів, самостійно генерувати нові педагогічні ідеї, уявлення, проектувати й моделювати на їхній основі нові авторські педагогічні технології й успішно впроваджувати ці технології в освітню практику школи. Рефлексивно-особистісний компонент забезпечує прояв студентами таких особистісних якостей, як інтелектуальна мобільність, рефлексивність, емпатія, самокритичність тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З урахуванням визначених компонентів системи готовності вчителя до впровадження інноваційних педагогічних технологій у процесі проведення наукового дослідження було визначено й теоретично обґрунтовано, що ефективними шляхами формування цієї готовності майбутніх учителів є:

1) стимулювання розвитку у студентів мотивів щодо оволодіння зазначеними технологіями, формування відповідних професійно-ціннісних пріоритетів;

2) збагачення змісту професійної підготовки майбутніх учителів інформацією про суть, характеристики інноваційних педагогічних технологій і особливості їхнього використання в педагогічному процесі школи;

3) застосування комплексу різноманітних методів і форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів з метою оволодіння ними практичними вміннями, потрібними для успішного застосування у професійній діяльності інноваційних педагогічних технологій;

4) забезпечення набуття майбутніми вчителями під час проходження педагогічної практики досвіду використання у практичній діяльності різних видів інноваційних педагогічних технологій, а також подальшого розвитку професійно

необхідних для цього особистісних якостей.

У процесі подальшого наукового пошуку планується проаналізувати різні види інноваційних педагогічних технологій і визначити найефективніші з них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорьева С.Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов в процессе профессиональной подготовки : 13.00.08 / С.Г. Григорьева. – М., 2011. – 48 с.
2. Нісімчук А.С. Педагогіка : підруч. / А.С. Нісімчук. – К. : Атіка, 2007. – 244 с.
3. Педагогика : учеб. / [Л.П. Крившенко, М.Е. Вайдорф-Сысоева, В.В. Воронов] ; под ред. Л.П. Крившенко. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 432 с.
4. Педагогическая технология (педагогическое воздействие в процессе воспитания школьника / Сост. Н. Е. Шуркова – М., 1992. – С. 13.
5. Педагогическая технология : учеб. пособ. / О.Е. Бельчикова, А.М. Болгова, М.Е. Полеванова и др. – Белгород : БГУ, 1998. – 400 с.
6. Салимова М.К. Педагогические особенности подготовки будущих учителей к использованию инновационных технологий обучения : 13.00.01 / М.К. Салимова. – Душанбе, 2012. – 20 с.
7. Селевко Г.К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г.К. Селевко. – М : НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.
8. Сластенин В.А. Универсальное педагогическое образование : проблемы и решения / В.А. Сластенин // Профессионально-педагогическая культура : история, теория, технология : матер. всесоюзн. науч-практ. конф. (Белгород, 9-11 окт. 1996 г.). – Белгород : БГУ, 1996. – С. 3-7.
9. Ткачова Н.О. Загальнометодичні основи викладання в системі початкової підготовки співробітників внутрішніх справ України / Н.О. Ткачова, В.М. Бесчастний, С.П. Гончаров. – Донецьк : ДЮОІ, 2006. – 120 с.